

В 2019 році до читальних залів Державного архіву Одеської області звернулись 65 іноземних дослідників з 20 країн світу: Росія (14), Молдова (5), Ізраїль (10), Польща (2), Греція (1), Німеччина (3), США (9), Нідерланди (1), Японія (1), Чехія (2), Австралія (2), Естонія (1), Болгарія (2), Італія (1), Швейцарія (2), Франція (2), Норвегія (1), Канада (2), Румунія (1), Білорусь (3).

Протягом року від іноземних громадян до Держархіву надійшов 526 запитів з 25 країн світу: Ізраїль (57), Великобританія (9), Росія (260), Молдова (68), Німеччина (42), Польща (4), Бразилія (4), Нідерланди (10), Казахстан (18), Румунія (4), США (10), Данія (2), Білорусь (9), Литва (3), Франція (9), Австрія (3), Італія («), Канада («), Чехія (2), Естонія (1), Грузія (1), Швеція (1), Швейцарія (3), Бельгія (1), Австралія (1).

Участь представників Держархіву в заходах у Всесвітньому клубі Одеситів

30 січня 2019 року. Представники Державного архіву Одеської області – головні наукові співробітники відділу використання документів, інформації, публікацій та зовнішніх зв'язків, – Світлана Герасимова і Сергій Березін взяли участь у заходах, присвячених пам'яті учасника II Світової війни, одесита Бориса Півенштейна. Архівісти представили документи Державного архіву, що висвітлюють одеський період життя льотчика, його сімейну історію.

Участь представників Держархіву в заходах у Всесвітньому клубі Одеситів

30 січня 2019 року. Представники Державного архіву Одеської області – головні наукові співробітники відділу використання документів, інформації, публікацій та зовнішніх зв'язків, – Світлана Герасимова і Сергій Березін взяли участь у заходах, присвячених пам'яті учасника II Світової війни, одесита Бориса Півенштейна. Архівісти представили документи Державного архіву, що висвітлюють одеський період життя льотчика, його сімейну історію.

Участь головного наукового співробітника відділу використання документів, інформації, публікацій та зовнішніх зв'язків Сергія Березіна в науково-освітніх і культурно-просвітницьких заходах в Гагаузії, Республіка Молдова.

14-16 лютого 2019 року. Головний науковий співробітник Державного архіву Одеської області Сергій Березін виступив на Міжнародній конференції і прочитав лекції в Комратському державному університеті та взяв участь у меморіальних заходах пам'яті Марії Маруневич і тематичних

круглих столах, які відбулись у Комраті та Бешалмі (Автономне територіальне утворення «Гагауз-Єрі», Республіка Молдова).

На Міжнародній науково-практичній конференції «Наука. Освіта. Культура», присвяченій 28-й річниці створення Комратського державного університету, участь у якій взяли понад сто науковців з різних міст Молдови, Азербайджану, Білорусі, Болгарії, Литви, Росії, Румунії, Туреччини та України (переглянути програму), Сергій Березін оприлюднив спільну з кандидатом історичних наук, начальником відділу науково-довідкового апарату Держархіву Оленою Штепко, доповідь на тему «“Фільтраційні матеріали” в Державному архіві Одеської області як джерело з історії Південної Бессарабії першої половини ХХ сторіччя».

В рамках меморіальних заходів присвячених Марії Маруневич (1937-2014), Сергій Березін взяв участь в урочистому покладанні квітів до пам'ятника видатної дослідниці, педагога і громадсько-політичної діячки Гагаузії, та у роботі двох тематичних круглих столів – в бібліотеці Комратського державного університету та в Національному гагаузькому історико-етнографічному музеї імені Дмитра Кара-Чобана в Бешалмі.

Студентам-історикам Комратського державного університету одеський архівіст прочитав дві лекції, в яких ознайомив першокурсників і магістрантів з інфраструктурою архівної галузі та правилами роботи з документами Національного архівного фонду України, науково-довідковим апаратом, складом і характеристикою фондів та електронними ресурсами Державного архіву Одеської області, методикою самостійного пошуку та дослідження краєзнавчих і біографічних матеріалів в архівах, бібліотеках і музеях України.

Участь представників Держархіву О.Ю.Штепко та С.Є.Березіна в меморіальних заходах пам'яті професора В.Н.Станко

19 лютого 2019 року. Начальник відділу науково-довідкового апарату, кандидат історичних наук Олена Штепко та головний науковий співробітник Держархіву Сергій Березін взяли участь в меморіальних заходах присвячених вшануванню пам'яті доктора історичних наук, професора, ініціатора створення Відділу археології Північно-Західного Причорномор'я, засновника і першого завідуючого кафедрою археології та етнології України, декана історичного факультету Одеського національного університету імені І.І.Мечникова, Володимира Никифоровича Станко (1937-2008).

В рамках заходів, за участю учнів професора та молодих науковців, аспірантів і студентів, відбулось урочисте покладання квітів до меморіальної дошки на будівлі факультету історії та філософії ОНУ імені І.І.Мечникова та було проведено круглий стіл «Людина в історії та культурі», на якому були обговорені питання збереження, вивчення і популяризації наукової та творчої спадщини видатного вченого, педагога та організатора науки.

По результатах обговорення було прийнято рішення провести наступну Міжнародну наукову конференцію пам'яті професора В.Н.Станко в Одесі у 2022 році.

Робочий візит до Державного архіву Одеської області делегації Інституту Національної Пам'яті (Республіка Польща)

11-12 березня 2019 року. Державний архів Одеської області з робочим візитом відвідали колеги з Архіву Інституту Національної Пам'яті - Комісії з розслідування злочинів проти польського народу (Республіка Польща). До складу делегації увійшли директор Архіву Мажена Крук, заступник директора Архіву Маріуш Квасняк і фахівець відділу міжнародних зв'язків апарату Президента Інституту доктор Дорота Левша; Державний архів Одеської області представляли директор Петро Лук'янчук, начальник відділу науково-довідкового апарату, кандидат історичних наук Олена Штепко і начальник відділу використання документів, інформації, публікацій та зовнішніх зв'язків Олена Мартиненко.

Візит польських архівістів до Одеси це продовження плідної співпраці по пошуку, вивченню та оприлюдненню документальних джерел з історії репресивної політики радянського тоталітарного режиму: в рамках дослідницького проекту оцифровано понад 20 тисяч аркушів із слідчих справ безвинно постраждалих мешканців Одещини, а матеріали про репресованих етнічних поляків стали складовою частиною міжнародної виставки «Наказ № 00485. Антипольська акція НКВС в Радянській Україні. 1937-1938», яка експонувалась в м. Хмельницький та м. Варшава (в 2019 році заплановано відкриття таких виставок у м. Вінниці та м. Одесі).

Під час робочої зустрічі з делегацією Інституту Національної Пам'яті, яка відбулась у приміщенні Державного архіву Одеської області, були не тільки обговорені організаційні питання реалізації цього проекту та підведені попередні підсумки, але й окреслені подальші перспективи співпраці між установами: продовження оцифрування матеріалів репресивних органів тоталітарного радянського режиму та їх оприлюднення; виявлення нових джерел до історії польської громади міста Одеси і загалом Півдня України та біографій її представників, введення до наукового обігу документів про тісні багатовікові соціально-політичні, економічні та культурні зв'язки між українським та польським народами; подальший пошук «українських справ» в Архіві Інституту Національної Пам'яті та передача їх цифрових копій до Державного архіву Одеської області; підготовка та публікація спільного видання – збірки документів і наукових статей по темі проекту.

Також здійснено візит делегації Інституту Національної Пам'яті до Генерального Консульства Республіки Польща в м. Одесі, екскурсія містом «Польська Одеса» і відвідування Одеського національного академічного театру опери та балету.

Візит Генерального Консула Республіки Польща в Одесі пана Анджея Шмідтке до Державного архіву Одеської області

22 березня 2019 року. Відбувся візит Генерального Консула Польщі в Одесі пана Анджея Шмідтке до Державного архіву Одеської області.

Метою візиту стало обговорення підготовки та проведення спільної виставки архівних документів до Національного свята Республіки Польща – Конституції Третього травня.

Директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук, начальник відділу використання документів, інформації, публікацій та зовнішніх зв'язків Олена Мартиненко, головні наукові співробітники Світлана Герасимова та Сергій Березін розповіли гостям про фонди та документи, що відображають історію поляків на Півдні України.

Під час візиту пана Генерального Консула відбулося обговорення подальшого співробітництва Державного архіву Одеської області з науковими установами Польщі, зокрема з Інститутом Національної Пам'яті – Комісією з розслідування злочинів проти польського народу.

Участь начальника відділу науково-довідкового апарату Держархіву, к.і.н. О.Ю.Штепко в меморіальних заходах у місті Вінниця

12 квітня 2019 року. Начальник відділу науково-довідкового апарату Державного архіву Одеської області, кандидат історичних наук Олена Штепко взяла участь у меморіальних заходах до роковин антипольської акція НКВС в Радянській Україні 1937-1938 рр. які відбулись у місті Вінниця.

Офіційні заходи розпочались з покладання квітів до пам'ятника Головному Отаману Симону Петлюрі та до пам'ятної дошки Маршалу Юзефу Пілсудському, після чого у приміщенні Вінницької міської ради відбулось урочисте відкриття Міжнародної виставки архівних документів «Наказ № 00485. Антипольська акція НКВС в Радянській Україні. 1937-1938» та був проведений круглий стіл для обговорення концепції увіковічення пам'яті жертв НКВС проти поляків на території Центрального міського парку. Завершилися меморіальні заходи покладанням квітів до пам'ятної дошки на місці злочину у Центральному парку.

Організаторами міжнародних заходів в Вінниці виступили: Інститут Національної Пам'яті – Комісія з розслідування злочинів проти польського народу, Державний архів Вінницької області, Генеральне Консульство Республіки Польща у Вінниці, «Центр історії Вінниці» Вінницької міської ради.

На урочистому відкритті Міжнародної виставки архівних документів були присутні мер Вінниці Сергій Моргунов, Генеральний консул Республіки Польща у Вінниці, Дамян Цярціньскі; делегація Інституту Національної Пам'яті на чолі з президентом, доктором Ярославом Шареком, до якої увійшли автори та робоча група виставки Маріуш Квасняк, доктор Маріуш Жулавнік, Павел Зельони, доктор Дорота Левша; директор Державного архіву Вінницької області, доктор історичних наук, Юрій Легун; директор Державного архіву Хмельницької області, кандидат історичних наук, Володимир Байдич, директор «Центр історії Вінниці» Олександр Федоришен.

Стенди пересувної виставки на двох мовах – польською та українською, розповідають про історичну ситуацію на радянських територіях, на яких

опинились етнічні поляки по завершенню польсько-радянської війни у 1921 році, про механізм репресивної політики комуністичної влади, ініціаторів, організаторів та безпосередніх виконавців злочинів, про біографії репресованих і трагедії їх сімей, відображених на аркушах слідчих справ, про меморіальні місця та пам'ятники жертвам «Польської операції», встановлених в населених пунктах України.

Важливою інформаційною складовою частиною виставки стали «одеські матеріали» - документи з фонду «Архів Управління Служби безпеки України в Одеській області», а саме – слідчих справ мешканок Подільська (тоді – Котовська), Марії Токарської та Казимири Новаковської. Слід зазначити, що на виставці оприлюднено лише маленьку частку матеріалів того страшного часу – так, лише в Державному архіві Одеської області, за проектом вже виявлено понад 200 слідчих справ, що мають відношення до «Польської операції» 1937-1938 років.

Експонування виставки «Rozkaz nr 00485. Antypolska operacja NKWD na sowieckiej Ukrainie 1937–1938» / «Наказ № 00485. Антипольська акція НКВС в Радянській Україні. 1937-1938» заплановано протягом тижня з 12 по 19 квітня у холі Вінницької міської ради. У 2018 році виставку було відкрито в місті Хмельницький; наступним місцем розміщення виставки у серпні 2019 року стане місто Одеса.

Щиро дякуючи організаторам і учасникам заходів за теплий прийом та плідну співпрацю, автор бажає організаторам та учасникам міжнародних заходів творчої наснаги та подальших успіхів у наукових та просвітницьких проєктах!

Прес-конференція за участю представників Держархіву

24 квітня 2019 року. Відбулась прес-конференція за участю представників Державного архіву Одеської області, Генерального Консульства Республіки Польща в Одесі та Одеської національної музичної академії імені А.В.Нежданової у приміщенні прес-клубу «Право» Одеської регіональної організації Національної спілки журналістів України.

Прес-конференцію було присвячено святкуванню Національного свята Республіки Польща – Дня Конституції Третього Травня. В рамках урочистих заходів планується відкриття виставки унікальних архівних документів «Полоніка в документах Державного архіву Одеської області».

Директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук розповів про документи, які зберігаються в фондах з історії польської громади Півдня України та матеріали, які безпосередньо увійшли до експозиції.

Відкриття міжнародної виставки архівних документів «Полоніка в документах Державного архіву Одеської області»

3 квітня 2019 року. В приміщенні Одеського будинку вчених відбулось відкриття виставки архівних документів «Полоніка в документах Державного архіву Одеської області», підготовленої архівістами спільно з Генеральним Консульством Республіки Польща в Одесі. Мета виставки, приуроченої до Національного свята Республіки Польщі – Дня Конституції Третього Травня, – показати унікальні документи «польського походження» (складені

польською мовою, польські печатки тощо) та архівні матеріали, що мають відношення до життя і діяльності польської діаспори Одеси та Півдня України. Адже, за статистикою у дорадянський час поляки були однією з найвпливовіших етнічних громад у місті, третьою за чисельністю національною групою – після українців, росіян та євреїв. Хронологічні межі представлених на виставці документів з фондів Державного архіву Одеської області охоплюють період з 1572 року до початку ХХ сторіччя.

На урочистому відкритті міжнародної виставки в Одеському будинку вчених, на якому були присутні представники дипломатичного корпусу, архівісти, історики і краєзнавці, члени польської громади та культурно-просвітницьких установ і організацій, з вітальним словом до присутніх виступили Генеральний Консул Республіки Польща в Одесі пан Анджей Шмідке та директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук.

Головний науковий співробітник відділу використання документів, інформації, публікацій та зовнішніх зв'язків Світлана Герасимова (координатор проекту від Держархіву, автор-укладач виставки) та консультант Генерального Консульства Республіки Польща в Одесі пан Мачей Тибурцій (редактор-укладач експозиції) провели слайд-презентацію, під час якої надали загальний огляд архівних матеріалів з історії поляків в Одесі та регіоні та розповіли про документи, що увійшли до цієї експозиції.

Візит чеських кінематографістів до Державного архіву Одеської області 7 травня 2019 року. Державний архів Одеської області відвідали кінематографісти з Чеської Республіки – відомий режисер і оператор Мартін Магдал та сценарист-продюсер Маркета Адамцова, – з метою зйомок авторського документального фільму про Голодомор в Україні у 1932-1933 роках.

Директор Петро Лук'янчук розповів гостям про головний корпус Державного архіву Одеської області – будівлю колишньої Бродської синагоги, про результати та подальші перспективи творчої співпраці з закордонними дослідниками у справі розповсюдження правдивої та об'єктивної інформації про Голодомори в Україні. Головний науковий співробітник Світлана Герасимова (координатор робочої зустрічі від Держархіву) та старший науковий співробітник Марина Зарицька надали чеським документалістам інтерв'ю, під час якого представили матеріали з фондів і публікації за темою та розповіли про багаторічну плідну роботу одеських архівістів по виявленню, вивченню та оприлюдненню джерел, що свідчать про ці трагічні сторінки нашої історії; головний науковий співробітник Сергій Березін надав інформацію про адміністративно-територіальний устрій Одещини на початку другої третини ХХ сторіччя та подальшу долю партійних керівників області того часу (майже всі вони були страчені тією ж самою репресивною машиною незабаром в 1937-1938 роках) та електронні ресурси Держархіву за темою.

Документальну стрічку про Голодомор в Україні чеські документалісти планують завершити до кінця 2019 року та презентувати фільм на Міжнародному кінофестивалі в Торонто.

Участь представників Держархіву в заходах «Відкриті фонди» до міжнародного Дня музеїв і Дня Європи в місті Білгород-Дністровський

17 травня 2019 року. Представники Державного архіву Одеської області – начальник відділу науково-довідкового апарату, кандидат історичних наук Олена Штепко, головний науковий співробітник відділу науково-довідкового апарату Олександр Боровський та головний науковий співробітник відділу використання документів, інформації, публікацій та зовнішніх зв'язків Сергій Березін, - взяли участь в заходах «Відкриті фонди» до міжнародного Дня музеїв і Дня Європи в Україні, які відбулись під егідою Білгород-Дністровської міської ради, Генерального Консульства Румунії в Одесі та Білгород-Дністровського румунського національно-культурного товариства в Білгород-Дністровському краєзнавчому музеї.

В рамках заходів відбулось відкриття виставки унікальних матеріалів з фондів музею (більшість з яких експонується вперше) і приватних колекцій по історії Південної Бессарабії періоду 1918-1940 років та тематичний круглий стіл «Історія краю. Документальні реліквії часу», на якому одеські архівісти взяли участь в обговоренні актуальних проблем збереження культурного надбання регіону та подальших перспектив вивчення і популяризації матеріалів музейних, архівних і бібліотечних фондів, та по завершенню офіційної частини надали громадянам консультації щодо пошуку краєзнавчої інформації он-лайн за допомогою науково-довідкового апарату і електронних ресурсів Держархіву, правилами користування документами Національного архівного фонду України і організації роботи дослідників у читальних залах, оформлення звернень до архівних установ Одещини по запитах соціально-правового характеру.

Міжнародна виставка «Наказ № 00485. 1937-1938»: ПРЕС-РЕЛІЗ №1

11 вересня 2019 року. Унікальні, раніше невідомі архівні матеріали, які відображають процес і наслідки масової репресивної акції НКВС під назвою «Польська операція» представлені на міжнародній виставці «Rozkaz nr 00485 / Наказ № 00485. 1937-1938» яка експонуватиметься у приміщенні Кафедрального собору Успіння Пресвятої Діви Марії Римсько-Католицької Церкви (вул. Єкатерининська, буд. 33) з 9 по 23 вересня 2019 року

Експонатами є фотокопії документальних матеріалів з фондів Архіву Інституту Національної Пам'яті, Державного архіву Хмельницької області, Державного архіву Вінницької області, Державного архіву Одеської області, фондів архівних установ і організацій Республіки Польща і України, фотоінсценізації. Після Одеси, виставка буде експонуватись в Києві, а її англійська версія – у Сполучених Штатах Америки та в Канаді. З нагоди відкриття виставки, 9-11 вересня 2019 року в Одесі відбулись численні заходи, докладнішу інформацію про які буде подано у прес-релізах на офіційному веб-сайті Державного архіву Одеської області.

В рамках офіційної програми, відбулось покладання квітів до Меморіальної дошки Президенту Республіки Польща Леху Качинському, Меморіальних знаків на II Християнському і Західному кладовищах та місці масових

захоронень тисяч безвинних жертв тоталітарного режиму на 6-му кілометрі Овідіопольської дороги.

Організаторами міжнародних заходів в Одесі виступили: Інститут національної пам'яті - Комісія з розслідування злочинів проти польського народу / Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Республіка Польща, м. Варшава), Генеральне Консульство Республіки Польща в Одесі, Державний архів Одеської області, за участі Управління культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації, Одесько-Сімферопольської Дієцезії Римсько-Католицької Церкви та Національно-культурного товариства «Польська Нота».

Одесу відвідала офіційна делегація Інституту національної пам'яті Республіки Польща у складі: президент Інституту, доктор історичних наук Ярослав Шарек, директор Бюро освіти ІНП Адам Глебович, директор Архіву ІНП Мажена Крук, координатор Міжнародної виставки від ІНП Павел Зелоний, науковий співробітник ІНП, доктор філологічних наук Дорота Левша, фотограф Славомир Каспер; до складу президії урочистих заходів увійшли Генеральний консул Республіки Польща в Одесі Анджей Шмідтке, Віце-консул Генерального консульства Республіки Польща в Одесі Еліжбета Маршалек, заступник директора Державного архіву Хмельницької області Катерина Бурдуваліс, директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук, заступник директора ДАОО Сергій Осіпенко, начальник відділу науково-довідкового апарату ДАОО, кандидат історичних наук Олена Штепко.

Міжнародна виставка «Наказ № 00485. 1937-1938»: ПРЕС-РЕЛІЗ №2

9-11 вересня 2019 року. В Одесі відбулась низка заходів з нагоди відкриття Міжнародної виставки «Наказ № 00485. 1937-1938», організаторами яких виступили Державний архів Одеської області, Генеральне Консульство Республіки Польща в Одесі та Інститут національної пам'яті Республіки Польща, за участі Управління культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації, Одесько-Сімферопольської Дієцезії Римсько-Католицької Церкви та Національно-культурного товариства «Польська Нота».

На веб-сайті Держархіву продовжується публікація докладнішої інформації про міжнародні заходи в форматі прес-релізів (переглянути: [анонс заходів і прес-реліз №1](#)).

9 вересня 2019 року. В Кафедральному соборі Успіння Пресвятої Діви Марії Римсько-Католицької Церкви в Одесі відбулось урочисте відкриття Міжнародної виставки архівних документів «Rozkaz nr 00485. Antypolska operacja NKWD na sowieckiej Ukrainie 1937-1938 / Наказ № 00485. Антипольська операція НКВС в Радянській Україні. 1937-1938» за присутності офіційних осіб, численних представників архівних, наукових і освітянських установ, культурно-просвітницьких організацій, духовенства,

широкого загалу громадськості, журналістів регіональних засобів масової інформації.

Заходи в Кафедральному соборі розпочались із вшанування пам'яті безвинних жертв тоталітарного комуністичного режиму хвилиною мовчання; перед присутніми в соборі виступили біскуп Одесько-Симферопольської Дієцезії РКЦ Броніслав Бернадський, Генеральний консул Республіки Польща в Одесі Анджей Шмідтке, президент Інституту національної пам'яті Республіки Польща Ярослав Шарек, заступник начальника Управління культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації Ярослава Різникова. Координатор від Інституту національної пам'яті Павел Зелоний розповів про історію створення виставки та надав коментарі до документальних матеріалів, які увійшли до експозиції виставки. По завершенню урочистої частини відбулась прес-конференція.

Джерельним підґрунтям виставки стали документальні матеріали (у фотокопіях) з фондів Архіву Інституту Національної Пам'яті, Державного архіву Хмельницької області, Державного архіву Вінницької області, Державного архіву Одеської області; при підготовці виставки також були використані матеріали фондів архівних установ і організацій Республіки Польща і України, фото-інсценізації.

Мета виставки – показати унікальні, раніше невідомі архівні матеріали, які відображають процес і наслідки масової репресивної акції НКВС під назвою «Польська операція», початком якої став наказ народного комісара внутрішніх справ СРСР № 00485 від 11 серпня 1937 року. Згідно з документами, протягом двох років було обвинувачено та репресовано майже 140 тисяч осіб (у абсолютній більшості – етнічних поляків, але також й представників інших національностей, насамперед, членів сімей «зрадників батьківщини»), з яких - понад 100 тисяч безвинних людей було фізично знищено. Незважаючи на такий страшний масштаб репресій, про ці трагічні події нашої спільної історії до недавнього часу було мало що відомо не тільки широкому загалу, та навіть спеціалістам. На стендах експонуються документальні свідчення тих часів: на аркушах слідчих справ відображені трагедії безвинних жертв політики тоталітарного режиму.

Із Міжнародною виставкою архівних документів «Rozkaz nr 00485 / Наказ № 00485. 1937-1938» можна ознайомитись у приміщенні Кафедрального собору Успіння Пресвятої Діви Марії РКЦ в Одесі (вул. Єкатерининська, буд. 33) до 23 вересня 2019 року, потім вона буде експонуватись в Києві, а її англійська версія – у Сполучених Штатах Америки та в Канаді.

Міжнародна виставка «Наказ № 00485. 1937-1938»: ПРЕС-РЕЛІЗ №3

9-11 вересня 2019 року. В Одесі відбулась низка заходів з нагоди відкриття Міжнародної виставки «Наказ № 00485. 1937-1938», організаторами яких виступили Державний архів Одеської області, Генеральне Консульство Республіки Польща в Одесі та Інститут національної пам'яті Республіки Польща, за участі Управління культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації,

Одесько-Сімферопольської Дієцезії Римсько-Католицької Церкви та Національно-культурного товариства «Польська Нота». На веб-сайті Держархіву продовжується публікація докладнішої інформації про міжнародні заходи в форматі прес-релізів.

МІЖНАРОДНА ВИСТАВКА «НАКАЗ №00485»: ПРЕС-РЕЛІЗ №3

З нагоди відкриття виставки, Одесу відвідала офіційна делегація Інституту національної пам'яті Республіки Польща у складі: президент Інституту, доктор історичних наук Ярослав Шарек, директор Бюро освіти ІНП Адам Глебович, директор Архіву ІНП Мажена Крук, координатор Міжнародної виставки від ІНП Павел Зелоний, науковий співробітник ІНП, доктор філологічних наук Дорота Левша, фотограф Славомир Каспер; до складу президії заходів увійшли Генеральний консул Республіки Польща в Одесі Анджей Шмідтке, Віце-консул Генерального консульства Республіки Польща в Одесі Еліжбета Маршалек, заступник директора Державного архіву Хмельницької області Катерина Бурдуваліс, директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук, заступник директора ДАОО Сергій Осіпенко, начальник відділу науково-довідкового апарату ДАОО, кандидат історичних наук Олена Штепко.

9 вересня 2019 року. В рамках заходів з нагоди відкриття міжнародної виставки, відбувся офіційний візит польської делегації до Державного архіву Одеської області, під час якого пройшла робоча зустріч керівництва Державного архіву Одеської області, Генерального консульства Республіки Польща та Інституту національної пам'яті Республіки Польща для обговорення подальших перспектив співпраці між установами. Високі гості також відвідали архівосховища і переглянули виставку унікальних документів «Полоніка в фондах Державного архіву Одеської області» (автор-укладач – головний науковий співробітник ДАОО Світлана Герасимова). Також польська делегація відвідала культурно-просвітницький центр НКТ «Польська Нота»; для поважних гостей було організовано екскурсію містом та ознайомлення із історією нашого регіону та поліетнічною культурою Одещини.

Міжнародна виставка «Наказ № 00485. 1937-1938»: ПРЕС-РЕЛІЗ №4

9-11 вересня 2019 року. В Одесі відбулась низка заходів з нагоди відкриття Міжнародної виставки «Наказ № 00485. 1937-1938», організаторами яких виступили Державний архів Одеської області, Генеральне Консульство Республіки Польща в Одесі та Інститут національної пам'яті Республіки Польща, за участі Управління культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації, Одесько-Сімферопольської Дієцезії Римсько-Католицької Церкви та Національно-культурного товариства «Польська Нота». На веб-сайті Держархіву продовжується публікація докладнішої інформації про міжнародні заходи в форматі прес-релізів.

МІЖНАРОДНА ВИСТАВКА «НАКАЗ №00485»: ПРЕС-РЕЛІЗ №4

9 вересня 2019 року, в рамках заходів з нагоди відкриття виставки «Наказ №00485», у приміщенні Кафедрального собору РКЦ відбувся Міжнародний науково-практичний круглий стіл «Діяльність громадських організацій по вшануванню пам'яті жертв політичних репресій в Одеській області», до Організаційного комітету якого увійшли начальник відділу науково-довідкового апарату ДАОО, кандидат історичних наук Олена Штепко (голова, модератор), головний науковий співробітник ДАОО Світлана Герасимова (секретар), Віце-консул Генерального консульства Республіки Польща в Одесі Еліжбета Маршалек, науковий співробітник Інституту національної пам'яті Республіки Польща, доктор філологічних наук Дорота Левша, настоятель Кафедрального собору Успіння Пресвятої Діви Марії РКЦ в Одесі о. Юзеф Павлюк, магістр мистецтв, Заслужений діяч культури Республіки Польща, співзасновниця Національно-культурного товариства «Польська Нота» Соня Пайгерт, головний науковий співробітник ДАОО Сергій Березін (координатор).

Під час роботи круглого столу, були заслухані доповіді:

- «Початок роботи Одеської регіональної комісії з реабілітації», доповідач - кандидат філологічних наук, директор Одеського академічного центру МАН, голова регіональної комісії з реабілітації Лідія Ковальчук (м. Одеса, Україна),

- «Можливість комеморативних практик в Україні на прикладі ГО "Остання адреса - Україна"» – громадський діяч, ініціатор меморіального проекту «Остання адреса - Україна» Євген Білий (м. Київ, Україна),

- «Досвід інституцій Республіки Польща по увіковіченню пам'яті жертв комуністичного тоталітарного режиму» - директор Бюро освіти Інституту національної пам'яті Республіки Польща Адам Глебович (м. Варшава, Республіка Польща)

- «Полоніка в документах архівів Одеської області: короткий огляд фондів радянського періоду» - директор громадської наукової організації «Інститут етнічних досліджень» Олексій Келер (м. Одеса, Україна),

- «Політичні репресії – феномен етнічний або історичний?» - голова громадської організації «Одеський меморіал»; член Національної комісії по реабілітації при Українському інституті національної пам'яті Ігор Комаровський (м. Одеса, Україна).

В обговоренні доповідей та дискусії взяли участь: біскуп Одесько-Симферопольської Дієцезії РКЦ Броніслав Бернадський, канцлер Одесько-Симферопольської Дієцезії РКЦ Кшиштоф Вітвіцькі, координатор Міжнародної виставки від Інституту національної пам'яті Республіки Польща Павел Зелоний, заступник начальника Управління культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації Ярослава Різникова, заступник начальника відділу інформації ДАОО, заступник голови Комісії з питань поновлення прав реабілітованих Одеської обласної державної адміністрації Степан Желясков, директор Одеського історико-краєзнавчого музею, кандидат історичних наук Віра Солодова, заступник директора ОІКМ Юрій Слюсар, головний науковий співробітник ДАОО, магістр історії Олександр

Боровський, голова Одеського відділення Меморіалу імені Василя Стуса, редактор журналу «Зона» Олекса Різников, голова Одеської обласної організації Всеукраїнського товариства політв'язнів та репресованих; голова Одеської асоціації жертв політичних репресій Павло Отченашенко, голова Асоціації ромів Одещини, співробітник Державного архіву Одеської області доктор філологічних наук Сергій Єрмошкін, голова Національно-культурного товариства «Польська Нота» Євгенія Федчишина, співзасновник Національно-культурного товариства «Польська Нота» Віктор Пайгерт, члени Організаційного комітету, представники наукових і освітянських установ та громадських організацій.

Участь одеських архівістів Л.І.Лісунець та С.Є.Березіна в роботі Міжнародної наукової конференції «ІХ Воронцовські читання»

2 листопада 2019 року. Головний спеціаліст відділу формування Національного архівного фонду та діловодства Людмила Лісунець та головний науковий співробітник відділу використання документів, інформації, публікацій та зовнішніх зв'язків Державного архіву Одеської області Сергій Березін взяли участь у роботі Міжнародної наукової конференції «ІХ Воронцовські читання» яка відбулась в Одеській філії Грецького Фонду Культури. На конференції одеські архівісти виступили з доповідями на теми: «Документи про життя і діяльність Є.К.Воронцової (1792-1880) в фондах Російського державного архіву літератури та мистецтва» (Л.І.Лісунець) та «Біографії вчених-антикозників Рішельєвського лицю: попередні підсумки та подальші перспективи пошуку документів в архівних фондах» – про матеріали до біографій професорів П.К.Бруна (1804-1880), М.Н.Мурзакевича (1806-1883), П.В.Беккера (1808-1881) та В.Н.Юргевича (1818-1898) в архівах та рукописних відділах бібліотек України та Росії (С.Є.Березін).

Участь начальника відділу науково-довідкового апарату Держархіву, к.і.н. О.Ю.Штепко в меморіальних заходах у місті Київ

20 листопада 2019 року. Начальник відділу науково-довідкового апарату Державного архіву Одеської області, кандидат історичних наук Олена Штепко взяла участь у меморіальних заходах до роковин антипольської акції НКВС в Радянській Україні 1937-1938 рр. які відбулись у місті Київ.

Організаторами міжнародних заходів в Києві виступили: Інститут Національної Пам'яті – Комісія з розслідування злочинів проти польського народу, Польський інститут у Києві, національний історико-архітектурний музей «Київська фортеця».

На урочистому відкритті Міжнародної виставки архівних документів були присутні Повноважний Посол Республіки Польща в Україні Бартош Ціхоцькі; делегація Інституту Національної Пам'яті – президент ІНП, доктор Ярослав Шарек, заступник директора Архіву ІНП Маріуш Квасняк, науковий співробітник ІНП, доктор Дорота Левша; директор Державного архіву Вінницької області, доктор історичних наук Юрій Легун, заступник

директора Державного архіву Хмельницької області Олександр Войтович; директор Національного історико-архітектурного Музею «Київська фортеця» Оксана Новікова-Вигран. Захід відбувся за участі численних представників архівних, наукових і освітянських установ, духовництва, культурно-просвітницьких і громадських організацій.

Ознайомитись з виставкою можна у приміщенні Музею «Київська фортеця» до 8 грудня 2019 року. Раніше виставка експонувалась в Хмельницькому, Вінниці, Одесі та Варшаві; у 2020 році заплановано відкриття виставки в Сполучених Штатах Америки та Канаді.

Участь головного наукового співробітника відділу використання документів, інформації, публікацій та зовнішніх зв'язків Сергія Березіна в науково-освітянських і культурно-просвітницьких заходах в Гагаузії, Республіка Молдова.

14-16 лютого 2019 року. Головний науковий співробітник Державного архіву Одеської області Сергій Березін виступив на Міжнародній конференції і прочитав лекції в Комратському державному університеті та взяв участь у меморіальних заходах пам'яті Марії Маруневич і тематичних круглих столах, які відбулись у Комраті та Бешалмі (Автономне територіальне утворення «Гагауз-Єрі», Республіка Молдова).

На Міжнародній науково-практичній конференції «Наука. Освіта. Культура», присвяченій 28-й річниці створення Комратського державного університету, участь у якій взяли понад сто науковців з різних міст Молдови, Азербайджану, Білорусі, Болгарії, Литви, Росії, Румунії, Туреччини та України (переглянути програму), Сергій Березін оприлюднив спільну з кандидатом історичних наук, начальником відділу науково-довідкового апарату Держархіву Оленою Штепко, доповідь на тему «“Фільтраційні матеріали” в Державному архіві Одеської області як джерело з історії Південної Бессарабії першої половини ХХ сторіччя».

В рамках меморіальних заходів присвячених Марії Маруневич (1937-2014), Сергій Березін взяв участь в урочистому покладанні квітів до пам'ятника видатної дослідниці, педагога і громадсько-політичної діячки Гагаузії, та у роботі двох тематичних круглих столів – в бібліотеці Комратського державного університету та в Національному гагаузькому історико-етнографічному музеї імені Дмитра Кара-Чобана в Бешалмі.

Студентам-історикам Комратського державного університету одеський архівіст прочитав дві лекції, в яких ознайомив першокурсників і магістрантів з інфраструктурою архівної галузі та правилами роботи з документами Національного архівного фонду України, науково-довідковим апаратом, складом і характеристикою фондів та електронними ресурсами Державного архіву Одеської області, методикою самостійного пошуку та дослідження краєзнавчих і біографічних матеріалів в архівах, бібліотеках і музеях України.

Участь представників Держархіву О.Ю.Штепко та С.Є.Березіна в меморіальних заходах пам'яті професора В.Н.Станко

19 лютого 2019 року. Начальник відділу науково-довідкового апарату, кандидат історичних наук Олена Штепко та головний науковий співробітник Держархіву Сергій Березін взяли участь в меморіальних заходах присвячених вшануванню пам'яті доктора історичних наук, професора, ініціатора створення Відділу археології Північно-Західного Причорномор'я, засновника і першого завідуючого кафедрою археології та етнології України, декана історичного факультету Одеського національного університету імені І.І.Мечникова, Володимира Никифоровича Станко (1937-2008).

В рамках заходів, за участю учнів професора та молодих науковців, аспірантів і студентів, відбулось урочисте покладання квітів до меморіальної дошки на будівлі факультету історії та філософії ОНУ імені І.І.Мечникова та було проведено круглий стіл «Людина в історії та культурі», на якому були обговорені питання збереження, вивчення і популяризації наукової та творчої спадщини видатного вченого, педагога та організатора науки.

По результатах обговорення було прийнято рішення провести наступну Міжнародну наукову конференцію пам'яті професора В.Н.Станко в Одесі у 2022 році.

Робочий візит до Державного архіву Одеської області делегації Інституту Національної Пам'яті (Республіка Польща)

11-12 березня 2019 року. Державний архів Одеської області з робочим візитом відвідали колеги з Архіву Інституту Національної Пам'яті - Комісії з розслідування злочинів проти польського народу (Республіка Польща). До складу делегації увійшли директор Архіву Мажена Крук, заступник директора Архіву Маріуш Квасняк і фахівець відділу міжнародних зв'язків апарату Президента Інституту доктор Дорота Левша; Державний архів Одеської області представляли директор Петро Лук'янчук, начальник відділу науково-довідкового апарату, кандидат історичних наук Олена Штепко і начальник відділу використання документів, інформації, публікацій та зовнішніх зв'язків Олена Мартиненко.

Візит польських архівістів до Одеси це продовження плідної співпраці по пошуку, вивченню та оприлюдненню документальних джерел з історії репресивної політики радянського тоталітарного режиму: в рамках дослідницького проекту оцифровано понад 20 тисяч аркушів із слідчих справ безвинно постраждалих мешканців Одещини, а матеріали про репресованих етнічних поляків стали складовою частиною міжнародної виставки «Наказ № 00485. Антипольська акція НКВС в Радянській Україні. 1937-1938», яка експонувалась в м. Хмельницький та м. Варшава (в 2019 році заплановано відкриття таких виставок у м. Вінниці та м. Одесі).

Під час робочої зустрічі з делегацією Інституту Національної Пам'яті, яка відбулась у приміщенні Державного архіву Одеської області, були не тільки обговорені організаційні питання реалізації цього проекту та підведені попередні підсумки, але й окреслені подальші перспективи співпраці між

установами: продовження оцифрування матеріалів репресивних органів тоталітарного радянського режиму та їх оприлюднення; виявлення нових джерел до історії польської громади міста Одеси і загалом Півдня України та біографій її представників, введення до наукового обігу документів про тісні багатовікові соціально-політичні, економічні та культурні зв'язки між українським та польським народами; подальший пошук «українських справ» в Архіві Інституту Національної Пам'яті та передача їх цифрових копій до Державного архіву Одеської області; підготовка та публікація спільного видання – збірки документів і наукових статей по темі проекту.

Також здійснено візит делегації Інституту Національної Пам'яті до Генерального Консульства Республіки Польща в м. Одесі, екскурсія містом «Польська Одеса» і відвідування Одеського національного академічного театру опери та балету.

Візит Генерального Консула Республіки Польща в Одесі пана Анджея Шмідтке до Державного архіву Одеської області

22 березня 2019 року. Відбувся візит Генерального Консула Польщі в Одесі пана Анджея Шмідтке до Державного архіву Одеської області.

Метою візиту стало обговорення підготовки та проведення спільної виставки архівних документів до Національного свята Республіки Польща – Конституції Третього травня.

Директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук, начальник відділу використання документів, інформації, публікацій та зовнішніх зв'язків Олена Мартиненко, головні наукові співробітники Світлана Герасимова та Сергій Березін розповіли гостям про фонди та документи, що відображають історію поляків на Півдні України.

Під час візиту пана Генерального Консула відбулося обговорення подальшого співробітництва Державного архіву Одеської області з науковими установами Польщі, зокрема з Інститутом Національної Пам'яті – Комісією з розслідування злочинів проти польського народу.

Участь начальника відділу науково-довідкового апарату Держархіву, к.і.н. О.Ю.Штепко в меморіальних заходах у місті Вінниця

12 квітня 2019 року. Начальник відділу науково-довідкового апарату Державного архіву Одеської області, кандидат історичних наук Олена Штепко взяла участь у меморіальних заходах до роковин антипольської акція НКВС в Радянській Україні 1937-1938 рр. які відбулись у місті Вінниця.

Офіційні заходи розпочались з покладання квітів до пам'ятника Головному Отаману Симону Петлюрі та до пам'ятної дошки Маршалу Юзефу Пілсудському, після чого у приміщенні Вінницької міської ради відбулось урочисте відкриття Міжнародної виставки архівних документів «Наказ № 00485. Антипольська акція НКВС в Радянській Україні. 1937-1938» та був проведений круглий стіл для обговорення концепції увіковічення пам'яті жертв НКВС проти поляків на території Центрального міського парку.

Завершилися меморіальні заходи покладанням квітів до пам'ятної дошки на місці злочину у Центральному парку.

Організаторами міжнародних заходів в Вінниці виступили: Інститут Національної Пам'яті – Комісія з розслідування злочинів проти польського народу, Державний архів Вінницької області, Генеральне Консульство Республіки Польща у Вінниці, «Центр історії Вінниці» Вінницької міської ради.

На урочистому відкритті Міжнародної виставки архівних документів були присутні мер Вінниці Сергій Моргунов, Генеральний консул Республіки Польща у Вінниці, Дамян Цярціньскі; делегація Інституту Національної Пам'яті на чолі з президентом, доктором Ярославом Шареком, до якої увійшли автори та робоча група виставки Маріуш Квасняк, доктор Маріуш Жулавнік, Павел Зельони, доктор Дорота Левша; директор Державного архіву Вінницької області, доктор історичних наук, Юрій Легун; директор Державного архіву Хмельницької області, кандидат історичних наук, Володимир Байдич, директор «Центр історії Вінниці» Олександр Федоришен.

Стенди пересувної виставки на двох мовах – польською та українською, розповідають про історичну ситуацію на радянських територіях, на яких опинилися етнічні поляки по завершенню польсько-радянської війни у 1921 році, про механізм репресивної політики комуністичної влади, ініціаторів, організаторів та безпосередніх виконавців злочинів, про біографії репресованих і трагедії їх сімей, відображених на аркушах слідчих справ, про меморіальні місця та пам'ятники жертвам «Польської операції», встановлених в населених пунктах України.

Важливою інформаційною складовою частиною виставки стали «одеські матеріали» - документи з фонду «Архів Управління Служби безпеки України в Одеській області», а саме – слідчих справ мешканок Подільська (тоді – Котовська), Марії Токарської та Казимири Новаковської. Слід зазначити, що на виставці оприлюднено лише маленьку частку матеріалів того страшного часу – так, лише в Державному архіві Одеської області, за проектом вже виявлено понад 200 слідчих справ, що мають відношення до «Польської операції» 1937-1938 років.

Експонування виставки «Rozkaz nr 00485. Antypolska operacja NKWD na sowieckiej Ukrainie 1937–1938» / «Наказ № 00485. Антипольська акція НКВС в Радянській Україні. 1937-1938» заплановано протягом тижня з 12 по 19 квітня у холі Вінницької міської ради. У 2018 році виставку було відкрито в місті Хмельницький; наступним місцем розміщення виставки у серпні 2019 року стане місто Одеса.

Щиро дякуючи організаторам і учасникам заходів за теплий прийом та плідну співпрацю, автор бажає організаторам та учасникам міжнародних заходів творчої наснаги та подальших успіхів у наукових та просвітницьких проектах!

Прес-конференція за участю представників Держархіву

24 квітня 2019 року. Відбулась прес-конференція за участю представників Державного архіву Одеської області, Генерального Консульства Республіки Польща в Одесі та Одеської національної музичної академії імені А.В.Нежданової у приміщенні прес-клубу «Право» Одеської регіональної організації Національної спілки журналістів України.

Прес-конференцію було присвячено святкуванню Національного свята Республіки Польща – Дня Конституції Третього Травня. В рамках урочистих заходів планується відкриття виставки унікальних архівних документів «Полоніка в документах Державного архіву Одеської області».

Директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук розповів про документи, які зберігаються в фондах з історії польської громади Півдня України та матеріали, які безпосередньо увійшли до експозиції.

Відкриття міжнародної виставки архівних документів «Полоніка в документах Державного архіву Одеської області»

3 квітня 2019 року. В приміщенні Одеського будинку вчених відбулось відкриття виставки архівних документів «Полоніка в документах Державного архіву Одеської області», підготовленої архівістами спільно з Генеральним Консульством Республіки Польща в Одесі. Мета виставки, приуроченої до Національного свята Республіки Польщі – Дня Конституції Третього Травня, – показати унікальні документи «польського походження» (складені польською мовою, польські печатки тощо) та архівні матеріали, що мають відношення до життя і діяльності польської діаспори Одеси та Півдня України. Адже, за статистикою у дорадянський час поляки були однією з найвпливовіших етнічних громад у місті, третьою за чисельністю національною групою – після українців, росіян та євреїв. Хронологічні межі представлених на виставці документів з фондів Державного архіву Одеської області охоплюють період з 1572 року до початку ХХ сторіччя.

На урочистому відкритті міжнародної виставки в Одеському будинку вчених, на якому були присутні представники дипломатичного корпусу, архівісти, історики і краєзнавці, члени польської громади та культурно-просвітницьких установ і організацій, з вітальним словом до присутніх виступили Генеральний Консул Республіки Польща в Одесі пан Анджей Шмідке та директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук.

Головний науковий співробітник відділу використання документів, інформації, публікацій та зовнішніх зв'язків Світлана Герасимова (координатор проекту від Держархіву, автор-укладач виставки) та консультант Генерального Консульства Республіки Польща в Одесі пан Мачей Тибурцій (редактор-укладач експозиції) провели слайд-презентацію, під час якої надали загальний огляд архівних матеріалів з історії поляків в Одесі та регіоні та розповіли про документи, що увійшли до цієї експозиції.

Візит чеських кінематографістів до Державного архіву Одеської області 7 травня 2019 року. Державний архів Одеської області відвідали кінематографісти з Чеської Республіки – відомий режисер і оператор Мартін

Магдал та сценарист-продюсер Маркета Адамцова, – з метою зйомок авторського документального фільму про Голодомор в Україні у 1932-1933 роках.

Директор Петро Лук'янчук розповів гостям про головний корпус Державного архіву Одеської області – будівлю колишньої Бродської синагоги, про результати та подальші перспективи творчої співпраці з закордонними дослідниками у справі розповсюдження правдивої та об'єктивної інформації про Голодомори в Україні. Головний науковий співробітник Світлана Герасимова (координатор робочої зустрічі від Держархіву) та старший науковий співробітник Марина Зарицька надали чеським документалістам інтерв'ю, під час якого представили матеріали з фондів і публікації за темою та розповіли про багаторічну плідну роботу одеських архівістів по виявленню, вивченню та оприлюдненню джерел, що свідчать про ці трагічні сторінки нашої історії; головний науковий співробітник Сергій Березін надав інформацію про адміністративно-територіальний устрій Одещини на початку другої третини ХХ сторіччя та подальшу долю партійних керівників області того часу (майже всі вони були страчені тією ж самою репресивною машиною незабаром в 1937-1938 роках) та електронні ресурси Держархіву за темою.

Документальну стрічку про Голодомор в Україні чеські документалісти планують завершити до кінця 2019 року та презентувати фільм на Міжнародному кінофестивалі в Торонто.

Участь представників Держархіву в заходах «Відкриті фонди» до міжнародного Дня музеїв і Дня Європи в місті Білгород-Дністровський 17 травня 2019 року. Представники Державного архіву Одеської області – начальник відділу науково-довідкового апарату, кандидат історичних наук Олена Штепко, головний науковий співробітник відділу науково-довідкового апарату Олександр Боровський та головний науковий співробітник відділу використання документів, інформації, публікацій та зовнішніх зв'язків Сергій Березін, - взяли участь в заходах «Відкриті фонди» до міжнародного Дня музеїв і Дня Європи в Україні, які відбулись під егідою Білгород-Дністровської міської ради, Генерального Консульства Румунії в Одесі та Білгород-Дністровського румунського національно-культурного товариства в Білгород-Дністровському краєзнавчому музеї.

В рамках заходів відбулось відкриття виставки унікальних матеріалів з фондів музею (більшість з яких експонується вперше) і приватних колекцій по історії Південної Бессарабії періоду 1918-1940 років та тематичний круглий стіл «Історія краю. Документальні реліквії часу», на якому одеські архівісти взяли участь в обговоренні актуальних проблем збереження культурного надбання регіону та подальших перспектив вивчення і популяризації матеріалів музейних, архівних і бібліотечних фондів, та по завершенню офіційної частини надали громадянам консультації щодо пошуку краєзнавчої інформації он-лайн за допомогою науково-довідкового апарату і електронних ресурсів Держархіву, правилами користування

документами Національного архівного фонду України і організації роботи дослідників у читальних залах, оформлення звернень до архівних установ Одещини по запитах соціально-правового характеру.

Міжнародна виставка «Наказ № 00485. 1937-1938»: ПРЕС-РЕЛІЗ №1

11 вересня 2019 року. Унікальні, раніше невідомі архівні матеріали, які відображають процес і наслідки масової репресивної акції НКВС під назвою «Польська операція» представлені на міжнародній виставці «Rozkaz nr 00485 / Наказ № 00485. 1937-1938» яка експонуватиметься у приміщенні Кафедрального собору Успіння Пресвятої Діви Марії Римсько-Католицької Церкви (вул. Єкатерининська, буд. 33) з 9 по 23 вересня 2019 року

Експонатами є фотокопії документальних матеріалів з фондів Архіву Інституту Національної Пам'яті, Державного архіву Хмельницької області, Державного архіву Вінницької області, Державного архіву Одеської області, фондів архівних установ і організацій Республіки Польща і України, фотоінсценізації. Після Одеси, виставка буде експонуватись в Києві, а її англomовна версія – у Сполучених Штатах Америки та в Канаді. З нагоди відкриття виставки, 9-11 вересня 2019 року в Одесі відбулись численні заходи, докладнішу інформацію про які буде подано у прес-релізах на офіційному веб-сайті Державного архіву Одеської області.

В рамках офіційної програми, відбулось покладання квітів до Меморіальної дошки Президенту Республіки Польща Леху Качинському, Меморіальних знаків на II Християнському і Західному кладовищах та місці масових захоронень тисяч безвинних жертв тоталітарного режиму на 6-му кілометрі Овідіопольської дороги.

Організаторами міжнародних заходів в Одесі виступили: Інститут національної пам'яті - Комісія з розслідування злочинів проти польського народу / Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Республіка Польща, м. Варшава), Генеральне Консульство Республіки Польща в Одесі, Державний архів Одеської області, за участі Управління культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації, Одесько-Сімферопольської Дієцезії Римсько-Католицької Церкви та Національно-культурного товариства «Польська Нота».

Одесу відвідала офіційна делегація Інституту національної пам'яті Республіки Польща у складі: президент Інституту, доктор історичних наук Ярослав Шарек, директор Бюро освіти ІНП Адам Глебович, директор Архіву ІНП Мажена Крук, координатор Міжнародної виставки від ІНП Павел Зелоний, науковий співробітник ІНП, доктор філологічних наук Дорота Левша, фотограф Славомир Каспер; до складу президії урочистих заходів увійшли Генеральний консул Республіки Польща в Одесі Анджей Шмідтке, Віце-консул Генерального консульства Республіки Польща в Одесі Еліжбета Маршалек, заступник директора Державного архіву Хмельницької області Катерина Бурдуваліс, директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук, заступник директора ДАОО Сергій Осіпенко, начальник відділу

науково-довідкового апарату ДАОО, кандидат історичних наук Олена Штепко.

Міжнародна виставка «Наказ № 00485. 1937-1938»: ПРЕС-РЕЛІЗ №2

9-11 вересня 2019 року. В Одесі відбулась низка заходів з нагоди відкриття Міжнародної виставки «Наказ № 00485. 1937-1938», організаторами яких виступили Державний архів Одеської області, Генеральне Консульство Республіки Польща в Одесі та Інститут національної пам'яті Республіки Польща, за участі Управління культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації, Одесько-Сімферопольської Дієцезії Римсько-Католицької Церкви та Національно-культурного товариства «Польська Нота».

На веб-сайті Держархіву продовжується публікація докладнішої інформації про міжнародні заходи в форматі прес-релізів (переглянути: [анонс заходів і прес-реліз №1](#)).

9 вересня 2019 року. В Кафедральному соборі Успіння Пресвятої Діви Марії Римсько-Католицької Церкви в Одесі відбулось урочисте відкриття Міжнародної виставки архівних документів «Rozkaz nr 00485. Antypolska operacja NKWD na sowieckiej Ukrainie 1937-1938 / Наказ № 00485. Антипольська операція НКВС в Радянській Україні. 1937-1938» за присутності офіційних осіб, численних представників архівних, наукових і освітянських установ, культурно-просвітницьких організацій, духовенства, широкого загалу громадськості, журналістів регіональних засобів масової інформації.

Заходи в Кафедральному соборі розпочались із вшанування пам'яті безвинних жертв тоталітарного комуністичного режиму хвилиною мовчання; перед присутніми в соборі виступили біскуп Одесько-Сімферопольської Дієцезії РКЦ Броніслав Бернадський, Генеральний консул Республіки Польща в Одесі Анджей Шмідтке, президент Інституту національної пам'яті Республіки Польща Ярослав Шарек, заступник начальника Управління культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації Ярослава Різнікова. Координатор від Інституту національної пам'яті Павел Зелоний розповів про історію створення виставки та надав коментарі до документальних матеріалів, які увійшли до експозиції виставки. По завершенню урочистої частини відбулась прес-конференція.

Джерельним підґрунтям виставки стали документальні матеріали (у фотокопіях) з фондів Архіву Інституту Національної Пам'яті, Державного архіву Хмельницької області, Державного архіву Вінницької області, Державного архіву Одеської області; при підготовці виставки також були використані матеріали фондів архівних установ і організацій Республіки Польща і України, фото-інсценізації.

Мета виставки – показати унікальні, раніше невідомі архівні матеріали, які відображають процес і наслідки масової репресивної акції НКВС під назвою

«Польська операція», початком якої став наказ народного комісара внутрішніх справ СРСР № 00485 від 11 серпня 1937 року. Згідно з документами, протягом двох років було обвинувачено та репресовано майже 140 тисяч осіб (у абсолютній більшості – етнічних поляків, але також й представників інших національностей, насамперед, членів сімей «зрадників батьківщини»), з яких - понад 100 тисяч безвинних людей було фізично знищено. Незважаючи на такий страшний масштаб репресій, про ці трагічні події нашої спільної історії до недавнього часу було мало що відомо не тільки широкому загалу, та навіть спеціалістам. На стендах експонуються документальні свідчення тих часів: на аркушах слідчих справ відображені трагедії безвинних жертв політики тоталітарного режиму.

Із Міжнародною виставкою архівних документів «Rozkaz nr 00485 / Наказ № 00485. 1937-1938» можна ознайомитись у приміщенні Кафедрального собору Успіння Пресвятої Діви Марії РКЦ в Одесі (вул. Єкатерининська, буд. 33) до 23 вересня 2019 року, потім вона буде експонуватись в Києві, а її англійська версія – у Сполучених Штатах Америки та в Канаді.

Міжнародна виставка «Наказ № 00485. 1937-1938»: ПРЕС-РЕЛІЗ №3

9-11 вересня 2019 року. В Одесі відбулась низка заходів з нагоди відкриття Міжнародної виставки «Наказ № 00485. 1937-1938», організаторами яких виступили Державний архів Одеської області, Генеральне Консульство Республіки Польща в Одесі та Інститут національної пам'яті Республіки Польща, за участі Управління культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації, Одесько-Сімферопольської Дієцезії Римсько-Католицької Церкви та Національно-культурного товариства «Польська Нота». На веб-сайті Держархіву продовжується публікація докладнішої інформації про міжнародні заходи в форматі прес-релізів.

МІЖНАРОДНА ВИСТАВКА «НАКАЗ №00485»: ПРЕС-РЕЛІЗ №3

З нагоди відкриття виставки, Одесу відвідала офіційна делегація Інституту національної пам'яті Республіки Польща у складі: президент Інституту, доктор історичних наук Ярослав Шарек, директор Бюро освіти ІНП Адам Глебович, директор Архіву ІНП Мажена Крук, координатор Міжнародної виставки від ІНП Павел Зелоний, науковий співробітник ІНП, доктор філологічних наук Дорота Левша, фотограф Славомир Каспер; до складу президії заходів увійшли Генеральний консул Республіки Польща в Одесі Анджей Шмідтке, Віце-консул Генерального консульства Республіки Польща в Одесі Еліжбета Маршалек, заступник директора Державного архіву Хмельницької області Катерина Бурдуваліс, директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук, заступник директора ДАОО Сергій Осіпенко, начальник відділу науково-довідкового апарату ДАОО, кандидат історичних наук Олена Штепко.

9 вересня 2019 року. В рамках заходів з нагоди відкриття міжнародної виставки, відбувся офіційний візит польської делегації до Державного архіву

Одеської області, під час якого пройшла робоча зустріч керівництва Державного архіву Одеської області, Генерального консульства Республіки Польща та Інституту національної пам'яті Республіки Польща для обговорення подальших перспектив співпраці між установами. Високі гості також відвідали архівосховища і переглянули виставку унікальних документів «Полоніка в фондах Державного архіву Одеської області» (автор-укладач – головний науковий співробітник ДАОО Світлана Герасимова). Також польська делегація відвідала культурно-просвітницький центр НКТ «Польська Нота»; для поважних гостей було організовано екскурсію містом та ознайомлення із історією нашого регіону та поліетнічною культурою Одещини.

Міжнародна виставка «Наказ № 00485. 1937-1938»: ПРЕС-РЕЛІЗ №4
9-11 вересня 2019 року. В Одесі відбулась низка заходів з нагоди відкриття Міжнародної виставки «Наказ № 00485. 1937-1938», організаторами яких виступили Державний архів Одеської області, Генеральне Консульство Республіки Польща в Одесі та Інститут національної пам'яті Республіки Польща, за участі Управління культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації, Одесько-Сімферопольської Дієцезії Римсько-Католицької Церкви та Національно-культурного товариства «Польська Нота». На веб-сайті Держархіву продовжується публікація докладнішої інформації про міжнародні заходи в форматі прес-релізів.

МІЖНАРОДНА ВИСТАВКА «НАКАЗ №00485»: ПРЕС-РЕЛІЗ №4
9 вересня 2019 року. В рамках заходів з нагоди відкриття виставки «Наказ №00485», у приміщенні Кафедрального собору РКЦ відбувся Міжнародний науково-практичний круглий стіл «Діяльність громадських організацій по вшануванню пам'яті жертв політичних репресій в Одеській області», до Організаційного комітету якого увійшли начальник відділу науково-довідкового апарату ДАОО, кандидат історичних наук Олена Штепко (голова, модератор), головний науковий співробітник ДАОО Світлана Герасимова (секретар), Віце-консул Генерального консульства Республіки Польща в Одесі Еліжбета Маршалек, науковий співробітник Інституту національної пам'яті Республіки Польща, доктор філологічних наук Дорота Левша, настоятель Кафедрального собору Успіння Пресвятої Діви Марії РКЦ в Одесі о. Юзеф Павлюк, магістр мистецтв, Заслужений діяч культури Республіки Польща, співзасновниця Національно-культурного товариства «Польська Нота» Соня Пайгерт, головний науковий співробітник ДАОО Сергій Березін (координатор).

Під час роботи круглого столу, були заслухані доповіді:

- «Початок роботи Одеської регіональної комісії з реабілітації», доповідач - кандидат філологічних наук, директор Одеського академічного центру МАН, голова регіональної комісії з реабілітації Лідія Ковальчук (м. Одеса, Україна),

- «Можливість комеморативних практик в Україні на прикладі ГО "Остання адреса - Україна"» – громадський діяч, ініціатор меморіального проекту «Остання адреса - Україна» Євген Білий (м. Київ, Україна),
- «Досвід інституцій Республіки Польща по увіковіченню пам'яті жертв комуністичного тоталітарного режиму» - директор Бюро освіти Інституту національної пам'яті Республіки Польща Адам Глебович (м. Варшава, Республіка Польща)
- «Полоніка в документах архівів Одеської області: короткий огляд фондів радянського періоду» - директор громадської наукової організації «Інститут етнічних досліджень» Олексій Келер (м. Одеса, Україна),
- «Політичні репресії – феномен етнічний або історичний?» - голова громадської організації «Одеський меморіал»; член Національної комісії по реабілітації при Українському інституті національної пам'яті Ігор Комаровський (м. Одеса, Україна).

В обговоренні доповідей та дискусії взяли участь: біскуп Одесько-Симферопольської Дієцезії РКЦ Броніслав Бернадський, канцлер Одесько-Симферопольської Дієцезії РКЦ Кшиштоф Вітвіцькі, координатор Міжнародної виставки від Інституту національної пам'яті Республіки Польща Павел Зелоний, заступник начальника Управління культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації Ярослава Різнікова, заступник начальника відділу інформації ДАОО, заступник голови Комісії з питань поновлення прав реабілітованих Одеської обласної державної адміністрації Степан Желясков, директор Одеського історико-краєзнавчого музею, кандидат історичних наук Віра Солодова, заступник директора ОІКМ Юрій Слюсар, головний науковий співробітник ДАОО, магістр історії Олександр Боровський, голова Одеського відділення Меморіалу імені Василя Стуса, редактор журналу «Зона» Олекса Різников, голова Одеської обласної організації Всеукраїнського товариства політв'язнів та репресованих; голова Одеської асоціації жертв політичних репресій Павло Отченашенко, голова Асоціації ромів Одещини, співробітник Державного архіву Одеської області доктор філологічних наук Сергій Єрмошкін, голова Національно-культурного товариства «Польська Нота» Євгенія Федчишина, співзасновник Національно-культурного товариства «Польська Нота» Віктор Пайгерт, члени Організаційного комітету, представники наукових і освітянських установ та громадських організацій.

Участь одеських архівістів Л.І.Лісунець та С.Є.Березіна в роботі Міжнародної наукової конференції «ІХ Воронцовські читання»

2 листопада 2019 року. Головний спеціаліст відділу формування Національного архівного фонду та діловодства Людмила Лісунець та головний науковий співробітник відділу використання документів, інформації, публікацій та зовнішніх зв'язків Державного архіву Одеської області Сергій Березін взяли участь у роботі Міжнародної наукової конференції «ІХ Воронцовські читання» яка відбулась в Одеській філії

Грецького Фонду Культури. На конференції одеські архівісти виступили з доповідями на теми: «Документи про життя і діяльність Є.К.Воронцової (1792-1880) в фондах Російського державного архіву літератури та мистецтва» (Л.І.Лісунець) та «Біографії вчених-антикозників Рішельєвського ліцею: попередні підсумки та подальші перспективи пошуку документів в архівних фондах» – про матеріали до біографій професорів П.К.Бруна (1804-1880), М.Н.Мурзакевича (1806-1883), П.В.Беккера (1808-1881) та В.Н.Юргевича (1818-1898) в архівах та рукописних відділах бібліотек України та Росії (С.Є.Березін).

Участь начальника відділу науково-довідкового апарату Держархіву, к.і.н. О.Ю.Штепко в меморіальних заходах у місті Київ

20 листопада 2019 року. Начальник відділу науково-довідкового апарату Державного архіву Одеської області, кандидат історичних наук Олена Штепко взяла участь у меморіальних заходах до роковин антипольської акції НКВС в Радянській Україні 1937-1938 рр. які відбулись у місті Київ.

Організаторами міжнародних заходів в Києві виступили: Інститут Національної Пам'яті – Комісія з розслідування злочинів проти польського народу, Польський інститут у Києві, національний історико-архітектурний музей «Київська фортеця».

На урочистому відкритті Міжнародної виставки архівних документів були присутні Повноважний Посол Республіки Польща в Україні Бартош Ціхоцькі; делегація Інституту Національної Пам'яті – президент ІНП, доктор Ярослав Шарек, заступник директора Архіву ІНП Маріуш Квасняк, науковий співробітник ІНП, доктор Дорота Левша; директор Державного архіву Вінницької області, доктор історичних наук Юрій Легун, заступник директора Державного архіву Хмельницької області Олександр Войтович; директор Національного історико-архітектурного Музею «Київська фортеця» Оксана Новікова-Вигран. Захід відбувся за участі численних представників архівних, наукових і освітянських установ, духовництва, культурно-просвітницьких і громадських організацій.

Ознайомитись з виставкою можна у приміщенні Музею «Київська фортеця» до 8 грудня 2019 року. Раніше виставка експонувалась в Хмельницькому, Вінниці, Одесі та Варшаві; у 2020 році заплановано відкриття виставки в Сполучених Штатах Америки та Канаді.